

ANNO DOMINI DCCCXXVI.

DUNGALUS RECLUSUS.

NOTITIA HISTORICA.

(Apuđ Fabricium, Biblioth. med. et inf. Latinitatis.)

Dungalus Reclusus, sive monachus solitariam vitam ducens, scripsit epistolam ad Carolum Magnum de duplici eclipsi solari, quæ dicebatur contigisse priore anno 810. Edidit Lucas Dacherius tomo X Spicilegii, page 143 (editionis novæ tom. III, pag. 324; ubi etiam Ismaelis Bullialdi censura, repetita ex præfatione tomi decimi editionis prioris). Idem an alius diaconus Parisiensis circa annum 828 librum composuit Responsionum adversus Claudii Taurinensis Sententias cultum imaginum dissuadentes, ad Ludovicum imperatorem et Lotharium filium ejus Augustum. Primus edidit Papyrius Massonus Parisiis 1608, unde insertus Bibliothecis Patrum, Parisiis 1624, tom. IV; Colon., tom. IX, et Lugd., tom. XIV, pag. 196.

DUNGALI RECLUSI

^a EPISTOLA DE DUPLICI SOLIS ECLIPSI ANNO 810.

AD CAROLUM MAGNUM.

(Ex Spicilegio Dacherii, tom. III, pag. 324.)

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Domino gloriosissimo Carolo serenissimo Augusto, omnium antecedentium Romanorum principum cunctis nobilibus honestisque regalium virtutum donis et exercitiis studiosissimo, vita longæva, fida salus, continua benevolentia, pax, corona immarcescibilis, gloria sine fine.

Audivi ergo, Domine dilectissime, ego Dungalus

^a *Epistola Dungalii.* Hujus epistolæ auctor est Dungalus Reclusus, hoc est, solitarius, monasticam videlicet agens vitam procul a consortio tum monachorum tum sæcularium. Qua in epistola cum salubras aliquot reperissemus, V. C. Ismaelem Bullialdum consulimus, ut pote in mathematicis rebus apprime versatum, sicut et in omni genere solidæ litteraturæ, ut de illa quid sentiret, nobis exponere dignaretur. Scripsit itaque observatiunculam, quam hic exhibendam operæ pretium duximus.

« Hæc epistola Dungalii, quamvis nec perite, nec clare respondeat questionem ab imperatore propositam, neque demonstret quæ ostendere oportuit, utilis nihilominus in eo est quod arguat tunc temporis plures, ipsumque Imperatorem dubitasse de eo quod a quibusdam temere et inani jactantia impulsis assereretur, duas eclipses solis anno Christi 810 factas ac visas fuisse in nostra Europa, qui quidem ratione fulti dubitabant. Cum possibile non fuerit hoc anno 810, vii Id. Jun., solem defecisse, aut defectum illum in Europa adnotatum fuisse. Optime ad hunc annum adnotavit Calvisius, et rectissime judicavit hanc eclipsim solis die vii Id. Jun. ab aliquo, qui Kalendarium scripsit, prædictam fuisse, calculo ex tabulis astronomicis imperfectioribus de-

A vester fidelis famulus et orator, non immemor quod vos Waldoni abbati direxistis epistolam, ut per illam me ipse ex vestris verbis interrogaret de ratione defectus solis, quem anno præterito ab incarnatione Domini 810 bis evenisse plurimum relatu vobis fuisse compertum dixistis, et quem sicut vos legisse memorastis, non solum antiqui gentilium philosophi, sed et quidam Constantinopolitanus

ducto, sed non factam (addo et non visam Europæis nostris hominibus). Chronologi nihilominus, Ursamque visam in suis Chronicis scripserunt, opinionem, vel potius errorem vulgi secuti. Addendum mihi videtur, calculatorem anni illius 810 in hoc allucinatum fuisse, quod non monerit illam eclipsim in locis lineæ æquinoctiali subjectis aut meridionalibus apparituram fuisse, et visendam in hemisphærio australi. Non est enim possibile ut in locis ab æquinoctiali linea paulo remotioribus intra semestre spatium binæ eclipses solis cernantur, quod sub linea æquinoctiali, vel in locis subjacentibus parallelis ab ea non longe descriptis accidere potest: intra vero quinque semestre spatium in eodem hemisphærio boreali vel austrino binæ eclipses solares conspici queunt: quæ omnia demonstrari possunt, ut pote vera. Sed hujus epistolæ auctor Dungalus has differentias ignorasse videtur. Cuiusque pridie Kal. Decemb. ejusdem anni 810 eclipsis solis, animadversa ab Europæis, priorem illam vii Id. Jun. factam, ab antæcis nostris et antipodibus, aut saltem in hemisphærio australi visam fuisse asserere debuit, ut quæstioni plene satisfaceret. Huc usque Ismael Bullialdus. Dungalii epistolam collegit noster Joannes Mabillon e scripto codice Sanremigiano.

episcopus, quasi naturalem concursio-
rum effectum usitate et certæ explorationis peritia
cognitum prius dixere, quam fieret.

Inde vestræ beatissimæ et clarissimæ serenitati
visum est mandare ut de dicta causa ego quasi
sectator sapientiæ interrogarer quid sentirem, et quid
scirem, et quid sentirem proferendo et respondendo fa-
terer, exceptum scriberetur, scriptumque vobis defer-
retur. Non differam igitur, neque dissimulabo vestro
secundum vires sanctissimo et utilissimo parere
præcepto; et utinam tam efficax quam voluntarius
existerem, ut non solum velle, sed et compote voto
asequi cupita valerem, licet apud summum Rectorem
pronus et alacris affectus pro re effecta et
adimpleta reputatur.

Quia ergo, domine mi, hujus rationis investigatio
et peritia ad philosophos, hoc est, physicos proprie
et specialiter pertinet, sicut vestri continent apices,
quorum libri compositiores et diligentiores quamvis
mibi non suppetant, quibus de his rebus et de tali-
bus exercitatori sermone et enucleatori expres-
sione tractaverunt, et per quos vobis plenius et
eruditius de inquisitis respondere me posse credi-
derim. Secundum simplices tamen et leves compen-
diososque libellos qui inter manus sunt, in quan-
tum de ipsis torpor obtunsi cordis et tardus sensus
vix lento conamine pigroque nisu reptans et mo-
vens, prælibare quiverit, ne vulgari proverbio lupus
in fabula, pavidò stupidoque silentio reprimi videar,
utcumque respondebo; sciens indubitissime vestram
serenissimæ et piissimæ longanimitatis indulgibilem
clementiam, si quid minus aut aliter dixero, facilem
mihi veniam donaturam, et paterna correctione
me veluti præter industriam studiumve per fragili-
tatem infirmitatemque delinquentem modeste casti-
gaturam.

Hujus autem quæstionis origo repetenda est, ut
ab initio sicut in cæteris solet disputationibus, per
ordinem ratio explicanda procedens, congrua red-
datur de interrogatis responsio. Macrobius igitur
Ambrosius in expositione Ciceronis inter cætera
commemorat de novem circulis, qui aplanen illam
ambiant, hoc est maximam spheram in qua duo-
decim signa videntur infixæ, et cui subjectæ septem
aliæ spheræ per quas duo lumina sol et luna et vaga
quinque discurrunt. Orbium autem, hoc est circu-
lorum prædictorum, primus est galactias, quod la-
tine lacteus interpretatur, qui solus subjacet oculis,
cæteris circulis magis cogitatione quam visu com-
prehendendis. Secundus zodiacus circulus, hoc est
signifer, signa, id est, stellas et sidera ferendo et
continendo dictus. Quinque alii circuli paralleli vo-
cantur, dicti hoc nomine, quod neque in omnibus
æquales sunt, neque inæquales; de quibus Virgi-
lius memorat in Georgicis.

Præter hos alii duo sunt Coluri quibus nomen
dedit imperfecta conversio: duo, qui numero præ-
dicto superadduntur, Meridianus et Horizon non
scribuntur in spheræ, quia certum locum habere

A non possunt, sed pro diversitate circumspicientis
habitantisve variantur: quæ omnia transitive nomi-
nata et numerata in hoc loco non est opus expo-
nere. Duo ergo prædicta lumina, hoc est sol et
luna, et quinque stellæ quæ appellantur vagæ, sep-
tem memoratas spheræ maximæ spheræ duodecim
signa continenti, quæ aplanen vocatur, subjectas
dispertiverunt, et occupatis regionibus quasi pro-
prias et speciales hæreditates singulæ singulas ob-
tinuerunt.

In prima autem spheræ de septem illis est stella
quæ dicitur Saturni, in secunda Jovis, in tertia
Martis, in quarta hoc est media, sol, in quinta
stella Veneris, in sexta Mercurii; septimam quæ
est omnium extrema et infima, luna tenet. Ita Cicero
describit, cui Archimedes et Chaldæorum ratio con-
sentit. Plato vero a luna sursum secundum, hoc est,
inter septem a summo locum sextum solem tenere
confirmat, secutus Ægyptios omnium philosophiæ
disciplinarum parentes, qui ita solem inter lunam
et Mercurium locatum volunt. Quamvis autem ista
persuasio Tullii et auctorum ejus quibusdam edictis
et credibilibus rationibus fulta convaluit, et ab om-
nibus pene in usum recepta est, perspicacior tamen
Platonis observatio veriore ordinem deprehendisse
videtur, quam præter indaginem visus hæc quoque
ratio commendat, quod lunam quæ luce propria ca-
ret, et de sole mutuatur, necesse est fonti luminis
sui esse subjectam; hæc enim ratio lunam facit non
habere lumen proprium, cæteras omnes stellas lu-
cere suo, quod illæ supra solem locatæ in ipso pu-
rissimo æthere sunt, in quo omne quidquid est, ut
verbis Philosophi loquar, lux naturalis et sua est,
quæ tota cum igne suo ita spheræ solis incumbit, ut
cæli zonæ quæ procul a sole sunt perpetuo frigore
oppressæ sint; luna vero, quia ipsa sola sub sole
est, et caducorum jam regionii luce sua carenti
proxima, lucere non potuit. Denique quia totius
mundi ima pars terra est, ætheris autem ima pars
luna est, lunam autem terram sed ætheream voca-
verunt, immobilis autem ut terra esse non potuit,
quia in spheræ quæ volvitur nihil manet immobile
præter centrum; mundanæ autem spheræ terra
centrum est, ideo sola immobilis perseverat: rursus
terra accepto solis lumine clarescit tantummodo,
non lucet; luna speculi instar lumen quo illustratur
emittit, quæ quamvis densius corpus sit quam cæ-
tera cælestia, ut multum tamen terreno purius, fit
acceptæ luci penetrabile, adeo ut eam de se rursus
emittat, nullum tamen ad nos præferentem sensum
caloris, quia lucis radius cum ad nos de origine
sua, id est, de sole pervenit, naturam secum ignis
de quo nascitur devehit; cum vero in lunæ corpus
infunditur, et inde resplendet, solam refundit clari-
tudinem, non calorem: nam et speculum cum
splendorem de se vi oppositi eminens ignis immittit,
solam ignis similitudinem carentem sensu caloris
ostendit.

His illud adjiciendum est, præter solem et lunam,

et stellas quinque quæ appellantur vagæ, reliquas omnes alias infixas cœlo, nec nisi cum cœlo moveri. Alii, quorum assertio vero propior est, has quoque dixerunt suo motu, præter quod cum cœli conversione feruntur, accedere, sed propter immensitatem extimi globi excedentia credibilem numerum sæcula multa una cursus sui ambitione consumere, et ideo nullum earum motum ab homine sentiri; cum non sufficiat humanæ vitæ spatium ad breve saltem punctum tam tardæ accessionis deprehendendum. Solem autem ac lunam et stellas quinque, quibus ab errore nomen, præter quod secum trahit ab ortu in occasum cœli diurna conversio, ipsa suo motu in orientem ab occidente procedere, argumentis ad verum ducentibus comprobatur, moveri enim cœloque non esse infixas et visus et ratio affirmat, dum modo in hac, modo in illa cœli regione visuntur, et sæpe cum in unum duæ pluresve convenerint, et a loco in quo simul visæ sunt, et a se postea separantur, quod infixæ stellæ non faciunt, sed in iisdem locis semper videntur, nec a sui unquam se copulatione dispergunt, ab ortu vero ad occasum in contrarium motu propiore volvi non solum manifestissima ratione, sed oculis quoque approbantibus demonstratur.

Considerato enim signorum ordine, quibus zodiacum divisum vel distinctum videmus, ab uno signo quolibet ordinis ejus sumam exordium: cum Aries exoritur, post ipsum Taurus emergit; hunc Gemini sequuntur, hos Cancer, et per ordinem reliqua. Si istæ ergo in occidentem ab oriente procederent, non ab Ariete in Taurum, qui retro locatus est, nec a Tauro in Geminos signum posterius volverentur: sed a Geminis in Taurum, et a Tauro in Arietem rectæ et mundanæ volubilitatis consona accessione procederent. Cum vero a primo signo in secundum, a secundo ad tertium, et inde ad reliqua quæ posteriora sunt revolvuntur, signa autem infixæ cœlo feruntur, sine dubio constat has stellas non cum cœlo, sed contra cœlum moveri. Hoc ut plene luceat, astruam de lunæ cursu, quæ et claritate sua et velocitate notabilior est. Secundo fere die circa occasum videtur, et quasi vicina soli, quem nuper reliquit, postquam ille demersus est, ipsa cœli marginem tenet antecedenti super occidens; tertio die tardius occidit quam secundo; et ita quotidie longius ab occasu recedit, ut septimo die circa solis occasum in medio cœlo ipsa videatur: post alios vero septem cum ille mergit, hæc oritur, adeo media parte mensis dimidium cœlum, id est, unum hemisphærium ab occasu in orientem recedendo metitur; rursus post septem alios circa solis occasum latentis hemisphærii verticem tenet, cujus rei indicium est quod medio noctis exoritur: postremo totidem diebus exactis, additis insuper plus minusve aliis duobus, solem denuo comprehendit, et vicinus videtur ortus amborum, quandiu soli succedens rursus moveatur, et rursus recedens paulatim semper in orientem regrediendo relinquat occasum. Sol

quoque ipse non aliter quam ab occasu in orientem movetur, et rursus recedens paulatim semper in orientem regrediendo relinquat occasum; sol quoque ipse naturaliter quam ab occasu in orientem movetur. Et licet tardius recessum suum quam luna conficiat, quippe quod tanto tempore signum unum emetiatur quanto totum zodiacum luna discurrit, manifesta tamen et subjecta oculis motus sui præstat indicia: hunc enim in Ariete esse ponam, quod quia æquinoctiale signum est, pares horas somni et diei facit. In hoc signo cum occidit, Libram, id est, Scorpii chelas mox oriri videmus, et apparet Taurus vicinus occasui: nam Vergiliæ et Hyadas partes Tauri clariores non multo post solem mergentes videmus. Sequenti mense sol in signum posterius, id est in Taurum recedit, et ita fit ut neque Vergiliæ, neque alia pars Tauri illo mense videatur: signum enim quod et cum sole occidit, semper occultitur, adeo ut et vicina astra solis propinquitate celeantur: nam et Canis tunc, quia vicinus Tauro est, non videtur, tectus lucis propinquitate. Et hoc est quod Virgilius ait:

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus, et adverso cedens Canis occidit astro.

Non enim vult intelligi Tauro oriente cum sole mox in occasu fieri Canem, qui proximus Tauro est, sed occidere eum dixit Tauro gestante solem, quia tunc incipit non videri, sole vicino. Tunc tamen occidente sole Libra adeo superior invenitur, ut totus Scorpius ortus appareat; Gemini vero vicini tunc videntur occasui; rursus post Tauri mensem Gemini non videntur, quod in eos solem migrasse significat. Post Geminos redit in Cancrum, et tunc cum occidit mox Libra in medio cœlo videtur: adeo constat solem tribus signis peractis, id est, Ariete et Tauro et Geminis ad medietatem hemisphærii recessisse.

Denique post tres menses sequentes, tribus signis quæ sequuntur iacensis, Cancrum dico, Leonem et Virginem, invenitur in Libra; quæ rursus æquat noctem diei, et dum in ipso signo occidit, mox oritur Aries, in quo sol ante sex menses occidere solebat. Ideo autem occasum ejus quam ortum elegimus præponendum, quia signa posteriora post occasum videntur, et dum ad hæc quo sole mergente videri solent, solem redire monstramus, sine dubio eum contrario motu recedere quam cœlum movetur, ostendimus. Hæc autem quæ de sole ac luna diximus, etiam quinque stellarum recessum assignare sufficient: pari enim ratione in posteriora signa migrando, semper mundanæ volubilitati contraria recessione versantur, quarum cursus recursusque ipso sole moderari perhibetur; nam certa spatii definitio est, ad quam cum unaquæque erratica stella recedens ad solem pervenerit, tanquam ultra prohibeatur accedere, agi retro videtur et rursus cum certam partem recedendo contigerit, ad directi cursus consueta revocatur, ita solis vis et potestas

motus reliquorum luminum constituta demensione A pat, duabus lineis limitatum est, et tertia ducta per moderatur.

Circus ergo sive circulus intelligitur uniuscujusque stellæ una integra et peracta conversio, id est, ab eodem loco post emensum spheræ per quam movetur ambitum in eundem locum regressus. Est autem hic linea ambiens spheram ac veluti semitam faciens, per quam sol et luna discurrit, et intra quam vagantium stellarum error legitimus coeretur, quas ideo veteres errare dixerunt, quia et cursu suo feruntur, et contra spheræ maximæ, id est, ipsius cœli impetum contrario motu ad orientem ab occidente voluntur, et omnium quidem par celeritas, motus similis, idem est modus meandi, sed non omnes eodem temporis spatio circos suos orbesque conficiunt. Causam vero sub eadem celeritate diversi spatii inæqualitas spherarum efficit, quas singulæ stellæ perlustrant : a Saturni enim spheræ, quæ est prima de septem, usque ad spheram Jovis, a summo secundam interjecti spatii tanta distantia est, ut zodiaci ambitum superior triginta annis, duodecim vero subjecta conficiat, rursus tantum a Jove spheræ Martis recedit, ut eundem cursum biennio peragat. Venus autem tanto est a regione Martis inferior, ut ei annus satis sit ad zodiacum peragrandum.

Jam vero ita Veneri proxima est stella Mercurii, et Mercurio sol propinquus, ut hi tres cœlum suum pari temporis spatio, id est, anno plus minusve circumveant; ideo et Cicero hos tres cursus comites solis vocavit, quia in spatio par. longe a se nunquam recedunt : luna autem tantum ab his deorsum recessit, ut quod illi anno, viginti octo diebus conficiat. Sed Cicero cum quartum de septem solem vellet, quartus autem inter septem non fere medius, sed omnimodo medius et sit et habeatur, non abrupte medium solem, sed fere medium dixit his verbis : *Deinde de septem mediam fere regionem sol obtinet.* Sed non vacat adjectio qua hæc pronuntiatio temperatur; nam sol quartum locum obtinens, mediam regionem tenet numero, sed non spatio; Saturni enim stella, quæ summa est, Zodiacum triginta annis peragrat : sol medius anno uno; luna ultima uno mense non integro. Tantum ergo interest inter solem et Saturnum, quantum inter unum et triginta; tantum inter lunam solemque, quantum inter duodecim et unum; unde apparet totius a summo in imum spatii certam ex media parte divisionem solis regione non fieri. Sed quantum ad numerum pertinet, veluti inter septem quartus medius dicitur, quamvis propter inæqualitatem spatiorum adjectione fere particule temperatur. Zodiacus ergo circulus est unus ex undecim supradictis, qui solus potuit latitudinem hoc modo quem referimus, adipsi. Natura cœlestium circularum incorporalis est, lineaque ita mente concipitur, ut sola longitudine censeatur, latum habere non possit; in Zodiaco longitudinem signorum capacitas exigebat. Quantum igitur spatii lata dimensio porrectis sideribus occu-

pat, duabus lineis limitatum est, et tertia ducta per medium ecliptica vocatur, quia cum cursum suum in eadem linea pariter sol et luna conficiunt, altiorum eorum necesse est evenire defectum; solis, si ei tunc luna succedat; lunæ, si tunc adversa sit soli. Ideo nec sol unquam deficit, nisi cum tricesimus lunæ dies est; et nisi quinto decimo cursus sui die, nescit luna defectum : sic enim evenit ut aut lunæ contra solem positæ, ad mutuandum ab eo solidum lumen, sub eadem linea inventus terræ conus obsistat, aut soli ipsa succedens, objectu suo ab humano aspectu lumen ejus repellat. In defectu autem sol ipse nihil patitur, sed noster fraudatur aspectus, luna vero circa proprium defectum laborat, non accipiendo solis lumen, cujus beneficio noctem colorat; quod sciens Virgilius, disciplinarum omnium peritissimus, ait :

Defectus solis varios, lunæque labores.

Quamvis igitur trium linearum ductus zodiacum et claudat et dividat, unum tamen circum auctor vocabulorum dici voluit antiquitas, secundum vero quosdam philosophos latitudo zodiaci duodecim lineis mensuratur, ex quibus juxta paris numeri naturam duas haberi medias necesse est, quas tantummodo a sole lustrari confirmantes, lunam per omnes discurrere dicunt. Quapropter ultro citroque vagata eclipsim fieri singulis mensibus non sinit. Omnibus tamen annis utriusque sideris defectus statutis diebus horisque evenire comprobant, quamvis non semper appareant, ideo quia aliquando sunt subtilem terram in parte latentis hemispheræ, aliquando supra; sed propter nebula et propter globositatem et convexitatem terræ neque ubique, neque eisdem horis ab omnibus cerni possunt; unde certissimum est sæpius ista fieri quam videri, nec æqualiter cunctis apparere cerni videntur; unde vespertinos solis ac lunæ defectus Orientales non sentiunt, neque matutinos Occidentales, obstante cœno terræ atque visum arcente. Lunæ autem defectum aliquando quinto mense a priori, solis vero septimo ejusdem bis in triginta diebus super terras occultari, necnon ab aliis visum esse, quondam in duodecim diebus utrumque sidus deficere probabili ratione et traditione cognovimus.

Respondi ergo, ut mihi videtur, bestissime Auguste, secundum vestrarum exactionem litterarum, et dixi ex eorumdem auctoritate quemadmodum antiqui philosophi et scierunt et præscierunt, quomodo fieret defectus solis, et quando fieret : illi enim omnium disciplinarum peritissimi, et nullius sectæ iascii veteribus approbatæ, sagacissima elimatæ et defæcatæ mentis intentione, et perspicacissima purgatissimaque interni sensus acie præfixa, omnium rerum naturas, rationes, causas et origines subtilissime et instantissime naturali investigatione quaesiverunt, accuratissime et efficacissime illo a quo omne datum optimum est et omne donum perfectum offerente quaesita invenerunt, inventa et deprehensa diligentissime et intentissime observaverunt : inde

physici astronomiæ specialiter studentes, eadem A diutissima meditativissimaque diligentia ortus et obitus stellarum intuentes et intuendo experientes, solis et lunæ et reliquarum quinque vagantium cursus et recursus, accessus et recessus plenissime exploraverunt, in tantum ut explorando indubitissime scirent quantas lineas zodiaci circuli unaquæque stella erratica lustraret, et per quam proprie et specialiter de ipsis lineis in præsentem cursum dirigeret, et in quo signo et in qua parte ipsius signi esset. Qui ergo ita de subtilioribus, licet veris et naturalibus, aliarum stellarum motibus certissime et studiosissime cognoverunt, cur solis et lunæ cursus, qui vere notabiliores et faciliores sunt ad cognoscendum, ignorarent, ut eos lateret quomodo vel quando per eandem zodiaci circuli eclipticam lineam currerent, et illam unam eandemque lustrantes, in unum signum et in unam partem coirent, et in eandem partem coeuntes, lunaque in ipsa soli succedente eclipsis fieret solis.

Non solum ergo prædicti philosophi eclipsim, hoc est defectum solis præsciebant, et præscientes prædicebant quando post unum mensem futurus esset; sed quando per annum, aut xx aut c m annos sequeretur, per supradictam sagacem explorationem et diligentem observationem longe ante experti præsignabant. Sed ut plus miremini, usque ad quindecim millia annorum talibus argumentis protenderunt. Inde Cicero visionem Africani referens, ita dicit: « Homines populariter annum tantummodo solis unius astri reditum metiuntur; re autem recta cum ad idem unde semel profecta sunt, cuncta astra redierunt, eademque totius cœli descriptionem longis intervallis retulerunt: tunc ille vere vertens annus appellari potest, in quo vix dicere audeo quam multa hominum sæcula teneantur. Namque ut olim deficere sol hominibus exstinguique visus est, cum Romuli animus hæc ipsa in templa penetravit, quandoque ab eadem parte sol eodemque tempore iterum defecerit, tum signis omnibus ad idem principium stellisque revocatis, expletum annum habeto; cujus quidem anni nondum vicesimam partem scito esse conversam. »

Quæ verba Tullii Ambrosiana expressio aperit hoc modo atque pandit: Annus non is solus est quem nunc communis omnium usus appellat; sed singularum seu luminum, hoc est solis et lunæ, sive stellarum, emenso omni cœli circuitu, a certo loco in eundem locum reditus, annus suus est: sic mensis lunæ annus est intra quem cœli ambitum lustrat: nam et a luna mensis dicitur, quia Græco nomine luna *μήνη* vocatur.

Virgilius denique ad discretionem lunaris anni, qui brevis est, annum, qui cursu solis efficitur, significare volens ait:

Interea magnum sol circumvolvitur annum.

Annum magnum vocans solis comparatione lunaris; nam cursus quidem Veneris atque Mercurii pene par solis; Martis vero annus fere biennium tenet:

tanto enim tempore cœlum circuit. Jovis autem stella duodecim, et Saturni triginta annos in eadem circumfusione consumit.

Hæc de sole et luna, ac vagis, ut ante retulimus, jam nota sunt: annus vero, qui mundanus vocatur, qui vere vertens est, quia conversione plenæ universitatis efficitur, largissimis sæculis explicatur, cujus ratio talis est. Stellæ omnes et sidera, quæ infixæ cœlo videntur, quorum proprium motum nunquam visus humanus sentire vel deprehendere potest, moventur tamen, et præter cœli volubilitatem qua semper trahuntur, suo quoque accessu tam sero promovent, ut nullius hominum vita tam longa sit, quæ observatione continua factam de loco permutationem, in quo..... primum viderat, deprehendat. Mundani ergo anni finis est, cum stellæ omnes omniaque sidera, quæ aplanæ habet, a certo loco ad eundem locum ita remeaverint, ut ne una quidem cœli stella in alio loco sit quam in quo fuit, cum omnes aliæ ex eo loco motæ sunt ad quem reversæ, anno suo finem dederunt, ita ut sol et luna cum erraticis quinque in iisdem locis et partibus sint, in quibus incipiente mundano anno fuerunt: hoc autem, ut physici volunt, post annorum quindecim millia peracta contingit.

Ergo sicut annus lunæ mensis est, et annus solis duodecim menses, et aliarum stellarum hi sunt anni quos supra retulimus; ita mundanum annum quindecim millia annorum, quales nunc computamus efficiunt. Ille ergo vere annus vertens vocandus est, quem non solis, sed est unius astri, reditus metitur, sed quem stellarum omnium, quæ in quocunque cœlo sunt, ad eundem locum reditus sub eadem cœli totius descriptione concludit; unde mundanus dicitur, quia mundus proprie cœlum vocatur. Igitur sicut annum solis non solum a Kalendis Januariis usque ad easdem vocamus, sed et a sequente post Kalendas die usque ad eundem diem, et a quocunque cujuslibet mensis die usque in diem eundem reditus, annus vocatur; ita hujus mundani anni initium sibi quisque facit quodcunque decreverit, ut ecce nunc Cicero a defectu solis, qui sub Romuli fine contigit, mundani anni principium sibi ipse constituit, et licet etiam sæpissime postea defectus solis evenerit, non dicitur tamen mundanum annum repetita defectio solis implese, sed tunc implebitur cum sol deficiens in iisdem locis et partibus et ipse erit, et omnes cœli stellas omniaque sidera rursus inveniet in quibus fuerant sub Romulo, cum post annorum quindecim millia sicut asserunt philosophi, sol denuo ita deficiet, ut in eodem signo eademque parte sit, ad idem principium, in quo sub Romulo fuerant, stellis quoque omnibus signisque revocatis.

Anno ergo præterito 810 ab incarnatione Domini non est mirum eclipsin solis evenisse, sicut vestræ indicant litteræ; septimo Idus Junias, prima tunc initiante luna, et rursus in eodem anno pridie Kalendas Decembris, trigesima incipiente luna, et 2

priore defectu septimo mense, hoc est Decembre inchoante; qui sic defectus solis definitur novissima primave luna fieri, et septimo mense a priore defectu, quamvis aliquando penitus non appareat, cum certe sit factus, aut si apparuerit non semper ubique cernatur, aut si ubique conspiciatur, non eisdem horis omnes æqualiter videant evenisse propter supradictas causas.

Si quis ergo etiam in hoc tempore tanto sensus acumine præditus, tanta instantiæ diuturnitate nixus, tanta explorationis et observationis diligentia intentus, eadem otiositate et curiositate sicut priori ætate geniti, sollicitus tantum studium erga astronomiæ aut cujuscunque disciplinæ assæctationem adhibuerit, nonne idem facile credendus est ad eandem antiquorum scientiam et præscientiam posse pervenire? Voluntas enim dispar, non natura, quæ una et æqualis est, homines tantum a se distare facit, quanquam in primis hominibus propter mundi adolescentiam et vim corporum, et sensuum vigorem magis voluisse comperimus.

Hic ergo nunc de eclipsi solis sit finis dicendi, non quod dixisse forsitan sufficienter arbitrer, sed quia ad præsens proprii ingenioli exiguitas amplius memorare non quiverit: Plinius enim secundus et alii libri, per quos æstimem hæc me posse supplere, non habentur nobiscum in his partibus, cum de talibus per me ipsum nihil audeam excogitare neque præsumam. Vos autem, domine piissime Auguste, quibus præ omnibus affluentiam sapientiæ, sicut et cæterarum sanctarum virtutum Deus distribuit, rogo suppliciter ut in quo vobis de hac causa ignorare videar, aut aliter æstimare quam rectum est, instruere et dirigere dignemini: *Stulta enim mundi elegit Deus: Et, Non est apud eum personarum acceptio*, ut non solum vestræ purissimæ et clarissimæ sapientiæ lux his qui prope sunt luceat, sed et his qui longe; et non solum per aperta camporum discurrentes illustret, verum etiam Reclusos licet per rimas et juncturas vestri serenissimi splendoris radius exerens perfundat. Omnibus ergo valde necesse est attentis et assiduis precibus rogare et postulare, ut Dominus et Salvator noster Jesus Christus suo

A populo donet et tribuat multis annis de tali et tanto principe et magistro gaudere, qui omnibus æqualiter omnium bonorum operum et virtutum et honestarum disciplinarum doctor præcipuus, et perfectum habetur exemplar rectoribus ad suos subjectos bene regendos, militibus ad suam exercendam legitime militiam, clericis ad universalis Christianæ religionis ritum recte observandum, philosophis et scholasticis ad honeste de humanis philosophandum et sapiendum, reverenterque atque orthodoxe de divinis sentiendum et credendum. Quid plura de nostri domini Augusti Caroli summis virtutibus et excellentibus dicere nitior, cum licet multum elaborare velim totas referre non potero? Hoc tantum veraciter dicimus, quod omnes uno ore conclamant, quia in ista terra, in qua nunc Deo donante Franci dominantur, ab initio mundi talis rex et talis princeps nunquam visus est, qui sic esset fortis, sapiens, et religiosus sicut noster dominus Augustus Carolus. De cætero autem per sua sancta et sublimia merita, forsitan de suo semine talis oriatur. Hoc solum superest ut nos omnes Christiani altissimis vocibus et devotissimis cordibus unanimiter clamemus ad Dominum et rogemus ut nostri optimi domini Augusti Caroli triumphos multiplicet, imperium dilatet, sacram conservet progeuam, sanitatem confirmet, vitam in multos extendat annorum curriculos. Exaudi, exaudi, exaudi, Christe.

Sicut ergo, domine reverentissime atque dulcissime, Deo et vestro fideli famulo Waldoni abbati mandastis, ut me de talibus ex vestris verbis commo-
nendo interrogaret, et exigendo commoneret, qui sicut vobis fidelis, ita mihi de hac re gravis et importunus exactor quamvis moderate exstitit, ita per illum vobis remitto, ut inde ei gratias referatis, si quid in his bene dixerim, quæ per ejus urgentem exactionem volens nolens solvi: si autem aliqui male propter meum proprium neglectum, mihi poenitentiam quam velitis clementer imponatis. Opto vos bene semper valere in Deo, optime domine, et non tantum optime domine, sed et piissime atque amantissime Pater.

DUNGALI RECLUSI

LIBER ADVERSUS CLAUDIUM TAURINENSEM

AD LUDOVICUM ET LOTHARIUM AUGG.

(Ex Bibliothecis veterum Patrum.)

PRÆFATIO.

Antistitibus et clero Galliæ Papius Massonus.

Illud int. r. cætera prudentissime a L. Floro Romanæ Historiæ scriptore dictum puto, quam maxime
PATROL. CV.

D mortiferos esse solere morsus morientium bestiarum; nec dubito quin recte hoc nomine appellari hæresis